

Natuurpad 'Grebbeberg'.

Een wandeling van de Afdeling Veenendaal-Rhenen

Start- en eindpunt.

Restaurant *Cunera*, naast het NS-station Rhenen.
Parkeergelegenheid op het NS-parkeerterrein.

Afstand en tijd.

7 km, ongeveer 2 uur.
Inkorting na routepunt 11, ongeveer 4 km.

Kaartje en GPS-route.

Bij deze wandeling hoort een kaartje en een gps-route. Naast de route op het kaartje zijn codenummers geplaatst (gr1..) die naar de tekst verwijzen.

Samenvatting.

De route voert grotendeels langs de randen van de natuurgebieden de Laarsenberg en de Grebbeberg met onderweg schitterende uitzichtpunten over de Gelderse Vallei, het Rijndal, de Betuwe en het natuurgebied de Blauwe Kamer. Ook komt u veel verwijzingen naar het verleden tegen.

Tips.

Een verrekijker zal hier goede diensten bewijzen.

Waarnemingen zijn sterk afhankelijk van het seizoen.

Vindt u het leuk om ook in de winter struiken en bomen te herkennen, let dan op de stam, de bladeren en de vruchtjes op de grond.

Controleer uzelf na de wandeling op "teken".

Overige informatie.

De Grebbe- en de Laarsenberg vormen het abrupte eindpunt van de Utrechtse Heuvelrug,

die bijna 200.000 jaar geleden is ontstaan door een dikke schuivende ijslaag. De Laarsenberg met uitzicht op de Gelderse Vallei ligt aan de noordkant van de provinciale weg. De Grebbeberg ligt aan de zuidkant met uitzicht op de Rijn en de Betuwe. In het gebied heeft meerdere malen een oorlogsstrijd gewoed. Het laatst in de meidagen van 1940.

In een zandafgraving aan de zuidkant zijn de restanten gevonden van o.a. mammoeten en de stenen werktuigen van een volksstam.

Beide bergen vormen met de Blauwe Kamer een rijkgeschakeerde natuurgemeenschap.

Tijdens de wandeling krijgt u te maken met hoogteverschillen van meer dan 30m en enkele trappen. U kunt eventueel door een ravijn afdalen. Niet aanbevolen voor kleine kinderen en bij nat weer. Alleen op de Laarsenberg zijn honden toegestaan.

Verzoek.

We stellen het erg op prijs indien u opmerkingen over de route wilt sturen naar natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Het IVN wenst u een prettige wandeling!

Start Natuurpad De Grebbeberg.

- *Ga bij het restaurant Cunera de naast liggende Kastanjelaan in.*
- *Eerste weg rechts: Levendaalseweg.*
- *Aan het eind van deze weg de doodlopende weg in.*
- *Aan het eind het fietspad op.*

1. Een beukenlaan.

Dit fietspad was vroeger een zanderige laan over de Laarsenberg richting Wageningen. Langs deze laan zijn beuken aangeplant. Deze bomen kunnen bijna overal groeien, ook op schrale en droge grond. De schors is glad en grijs, maar ook dun en verdraagt geen felle zon. Beuken staan vaak bij elkaar en beschermen zich op deze manier.

's Zomers is het donker onder de beuken en ziet men er nauwelijks ondergroei. Dit komt doordat de bladeren zo zijn gerangschikt, dat ze allemaal wat licht krijgen, waardoor maar weinig licht door het bladerdak heendringt. In de herfst zijn op de grond de nieuwe beukenootjes te vinden, die voor mens en dier eetbaar zijn.

- *Op het fietspad tweede pad links inslaan bij routepaaltjes.*
- *Volg de bocht naar rechts langs de bosrand.*

2. `Glooiing en terrassen.

Na de bocht naar rechts begint een gedeelte langs de bosranden van de Laarsenberg. U kijkt vanaf de glooiing naar de Gelderse Vallei met in de verte de flats van Veenendaal. Jarenlang heeft het naar beneden stromend water de steile bergwand afgevlakt tot een geleidelijke glooiing. De boeren hadden hier een probleem: deze erosie spoelde ook de akkergrond weg. Door terrassen of graften aan te leggen en de randen te laten begroeien konden zij de vruchtbare grond beter tegenhouden. Deze graften zijn hier nog te herkennen. Zie ook **5**.

- *Einde pad en op splitsing linksaf bosrand volgen.*

3. Akkertjes uit het verleden.

De boeren verbouwden op akkertjes (engen) o.a. rogge, voederbieten, haver en boekweit. Op kleine schaal is dit hier weer nagebootst.

In de verte zien we een torenflat van Rhenen. Meer naar rechts ligt het dorp Achterberg met landbouwschuren, boomkwekerijen en een paar bedrijfjes.

- *Bosrand volgen met de bocht mee rechtsaf.*
- *Bosrand naar links volgen met veel beuken.*
- *Eerste afslag naar rechts, bosrand met eiken volgen.*

4. Meidoornhagen.

Om de akkertjes heen hadden de boeren vaak heggen aangeplant. Ze deden dienst als grensscheiding en afweer tegen de wilde dieren en de wind.

Door weer heggen te plaatsen en de oude graansoorten met verschillende akkerplanten te verbouwen probeert het Utrechts Landschap meer variatie in de natuur terug te krijgen.

5. Doorsnijding.

Vlak voor de bocht naar rechts snijdt het pad door de grens van één van de terrassen. Zie onder gr.2.

Hier is een houtwal op de rand gegroeid, waardoor de variatie in de natuur versterkt wordt. Meer plantensoorten trekken meer insecten aan, die op hun beurt weer als voedsel dienen voor de vogels.

6. Maïsakkerbouw.

De boeren van nu verbouwen op de akkers vooral maïs, voer voor het vee. Tegelijk kunnen zij in de maïsakkers veel dierlijke mest kwijt. Economisch wel handig maar de soortenrijkdom van plant en dier gaat hierdoor sterk achteruit.

- *Bij volgende bocht NIET naar links maar nu rechtdoor het bos in lopen. (hier even het bordje van het Klompenpad volgen).*

7. Uitzichtpunt.

Links ziet u een open plek met weer uitzicht naar het noorden, de Gelderse Vallei in.

Rechts van het pad ziet u een reeks tamme kastanjabomen. De kastanjevruchten die u in de herfst kunt rapen zijn eetbaar. U kunt ze ook poffen.

Tamme kastanjabomen geven de voorkeur aan dezelfde groeiplaats als die van beuken maar de jonge kiemplantjes hebben veel meer licht nodig om zich te ontwikkelen.

- *Pad vervolgen en later verhard fietspad oversteken.*
- *Onmiddellijk linksaf gaan. Daarna opnieuw dit fietspad oversteken.*
- *Na slagboom rechtsaf, fietspad oversteken en de bosrand volgen.*
- *Na het einde van de akker aan de linkerkant, gaat u rechtdoor het bos in.*
- *Op T-splitsing linksaf.*

8. Witte acacia's.

Langs dit pad zult u verschillende bomen met een prachtig gegroefde schors ontdekken. Het zijn de witte acacia's. Verder op de route zullen we er meer tegenkomen. In juni bloeit de boom met zoetig ruikende witte bloemen, de leveranciers van de bekende acaciahoning.

De boom wordt ook robinia of pseudo-acacia genoemd. Hij kan prima tropisch hardhout vervangen en tot 30 m. hoog worden.

- *Einde pad links en meteen weer linksaf slaan.*
- *Na de statige kastanjeboom met drie stammen aan de linkerkant en na de dikke beuk aan de rechterkant, het pad rechtsaf inslaan.*
- *Op volgende kruising linksaf over breed pad. Aan linkerkant vlierstruiken.*
- *Eerste pad rechts, dus vóór slagboom naar boven.*

9. Vliersoorten.

Links van dit pad staan enkele vliersoorten: de gewone vlier en bergvlier. Ze komen voor op voedselrijke gronden. Opvallend zijn bij de gewone vlier in het voorjaar de grote witte, schermvormige bloemtrossen die in de zomer uitgroeien tot zwartrode vlierbessen: een lekkernij voor zowel de mens (wijn, jam) als voor de vogels (merels, lijsters en spreeuwen). De bergvlier bloeit in eivormige trossen met geelachtige pluimen, de vruchten hiervan zijn niet eetbaar.-

10. Taxus,

Links van dit pad in het bos staan enkele exemplaren van de taxus, maar ze zijn zomers lastig te zien.

- *Vervolg het pad tot het gebouwtje rechts;*

Voor het gebouwtje bevindt zich een taxushaag. De taxus is een bijzondere naaldboomsoort, met platte naalden die niet veel in het wild voorkomt.

Wij kennen de taxus meestal alleen maar als struik, maar er bestaan taxusbomen die meer dan 15 meter hoog en 2000 jaar oud zijn. De zijstammen die naast het midden opgekomen zijn vergroeien met de hoofdstam tot een dikke en keiharde centrale stam. De vruchten en de bladeren zijn giftig voor de mens.

11. Militair ereveld Grebbeberg.

Bij het verder wandelen kunnen we niet voorbijgaan aan de strijd in de meidagen van 1940. Restanten van bunkers en loopgraven getuigen daar nog van. De begraafplaats en het tentoonstellingsgebouw zijn te bezoeken en houden de herinnering levend aan wat hier gebeurd is.

- *Vervolg het pad en steek de Provinciale weg voorzichtig over.*

12. Monument en 12a ecoduct.

Na het oversteken ziet u rechts het Monument waarbij elk jaar op 4 mei kransen worden gelegd als herinnering aan de gesneuvelden op en om de Grebbeberg. Naar de andere kant kijkt u op een ecoduct gebouwd in 2014.

- *Rechtdoor, een beukenlaan en het natuurgebied de Grebbeberg in.*
- *Na het hek het eerste pad linksaf nemen.*
- *Einde pad pad linksaf.*
- *Voor de afgrond rechtsaf.*

13. Zwitserse Vallei.

Links ziet u een diepe erosiegeul uit de periode dat de derde ijstijd eindigde. Deze omgeving kreeg om de ravijnachtige indruk de naam "Zwitserse Vallei". Vanaf de rand van de Zwitserse Vallei is ook het genoemde ecoduct weer te zien. Het is 2,5 m breed en vooral bestemd voor kleine zoogdieren de das, de boommarter en de eekhoorn. Zij kunnen hiermee veilig de Provinciale Weg oversteken.

Het ecoduct verbindt zo de natuurgebieden de Grebbeberg en Laarsenberg met elkaar.

als
de

- *Pad langs de Zwitserse Vallei volgen tot bij bakstenen muur.*

14. Achter de stenen muur...

heeft ooit een moestuin gelegen. Doordat er hier in de bodem plaatselijke leemlagen liggen is de bodem erg vochtig. Het levert een bijzondere flora op. Er groeien veel varens en ook de ringslang voelt zich hier thuis.

- *Aan het einde van de muur het pad naar rechts volgen.*
- *Een paar kleine geulen doorsteken en de rood-wit route volgen.*
- *De metalen trap negeren en de 'rood-wit' route volgen.*
- *Pad volgen tot aan een hoge wal.*
- *Via een trap de wal beklimmen en linksaf naar het uitkijkpunt.*

15. Uitzichtpunt.

U bevindt zich hier op de rand van de Utrechtse Heuvelrug. Hier kunt u bij helder weer tot ver in de Betuwe kijken. Door de zomerdijk door te steken en geulen te graven kunnen de uiterwaarden van de Rijn zich ontwikkelen tot het natuurgebied De Blauwe Kamer. Aan de voet van de Grebbeberg stroomt de Grift (Grebbe) naar de Rijn. Parallel hieraan ziet u een verdedigingsgracht van de Grebbelinie. Achter de gegraven geulen bevindt zich de Rijn. Rechtvoor staat de hoge

kerktoren van Druten aan de Waaloever.

- *Na het uitzichtpunt loopt u terug naar de trap.*

16. Ringwalburcht.

De grasvlakte voor u vormt de oppervlakte van een z.g. aarden ringwalburcht, een verdedigingswerk van ongeveer 1000 jaar oud. Links langs de rivierzijde is de burcht open, rechts werd de burcht beschermd door een hoefijzervormige wal. Zowel de Rijn als de doorgaande Grebbeweg waren op deze manier door de bewoners te controleren.

- *U kunt nu een keuze maken uit:*
- *De benedenroute. Daal linksaf de trap af en steek het open terrein van de burcht over in de richting van het gebouwtje.*
- *Of de bovenroute. Loop rechtdoor over de halfcirkelvormige wal tot u bij het gebouwtje komt.*

17. Een kasteel-folly.

Het gebouwtje stamt uit circa 1845 en was vroeger een boswachterwoning. Na het vertrek van de boswachter in 1992 kreeg het dit romantische uiterlijk. Zie ook het informatiebord aan de zijkant van het bouwwerkje.

18. Afdalen naar het Rijndal.

- *Aan de rivierzijde en voor het gebouwtje kunt u de trap afdalen.*

Alternatief zonder afdaling:

U blijft langs de rand van de berg door lopen. U loopt om de geul(ravijn) heen en vervolgt het pad langs de rand.

Aan het eind van de berg buigt u voor een hek rechtsaf. Loop door naar de provinciale weg. Hier wandelt u linksaf naar het station. Einde wandeling.

•

Afdaling zonder trap: Voor een meer avontuurlijke afdaling kunt u het pad langs de rand van de berg vervolgen tot u komt bij een ravijn. Loop door naar rechts tot het begin van het ravijn en daal daar af. Houd rekening met wat klauterwerk aan het eind. Indien de bodem vochtig is, kan deze glad worden.

- *Beneden gekomen rechtsaf. Let op, u loopt nu op een fietspad.*

We zijn ongeveer 40 meter steil afgedaald naar het dal van de Rijn, waardoor we in een heel ander landschap terecht komen. Van zand, leem en grind naar de sappige weiden van de rivierklei. Links ziet u weer het oude riviertje de Grebbe of de Grift stromen. Even verder mondt het uit in de Rijn. Het fietspad is omstreeks 1884 aangelegd. Maar diende toen als trambaan tussen Rhenen en Arnhem. In 1949 reed hier de laatste tram.

U loopt hier in een overgangsgebied waar tegenstellingen tussen hoog-laag, voedselarm-voedselrijk, droog en nat dicht bij elkaar liggen. Planten en dieren profiteren hiervan en voor wandelaars zijn het vaak de meest interessante gebieden.

U vindt hier ook de meidoorn weer terug, maar dan in brede struikvorm. In de zomer kunt u bijzondere planten aantreffen zoals hop en bekerkruid en vele vogels fourageren hier waaronder de ijsvogel.

19. Zandafgraving.

Verderop ziet u rechts de bergwand van het pad afwijken. Hier is door een oude zandafgraving een flinke hap uit de Grebbeberg genomen. Er zijn dierenresten en werktuigen van bewoners van meer dan 100.000 jaar geleden gevonden.

20. Aarden wal.

Iets verder is een nieuw woonwijkje neergezet op het terrein van de oude tramremise. Een aarden wal moet het gebied tegen hoogwater beschermen.

- *U volgt dit fietspad, later asfaltweg tot vlak voor de verkeersbrug.*
- *Hier slaat u rechtsaf en loopt naar boven tot u komt bij het beginpunt, parkeerplaats, station en het restaurant Cunera.*

We hopen dat u een fijne wandeling heeft gehad en nodigen u uit om ook andere natuurpaden en fietstochten van IVN Veenendaal-Rhenen te verkennen.

De werkgroep Natuurpaden van IVN Veenendaal-Rhenen heeft de volgende natuurpaden en fietsroutes beschikbaar:

- Natuurpad "Prattenburg"
- Natuurpad "Elsterberg"
- Natuurpad "Grebbeberg"
- Natuurpad "De Holle Boom"
- Natuurpad "Egelmeer"
- Natuurpad "Plantage Willem III"
- Fietsroute "Door bos en Binnenveld"
- Fietsroute "Fietsen langs forten"
- Fietsroute "Veerpontroute"
- Fietsroute "Grote graanmolens en groene grenzen".

IVN (Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid) is een landelijke natuur- en milieuvereniging die werkt aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven. IVN Veenendaal-Rhenen organiseert allerlei activiteiten voor jeugd en volwassenen zoals excursies, lezingen, cursussen en educatieve activiteiten voor schoolklassen.

Bezoek voor een volledig overzicht onze website:
<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen>

Indien u nadere inlichtingen wilt, of zich wilt opgeven als lid kunt u mailen naar:

secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl

